

บทที่ 2 หลักประชาธิปไตย

สุขุม นวลสกุล

ความนำ

ระบบประชาธิปไตย (Democracy) เริ่มมีมาประมาณ 500 ปีก่อนคริสตกาล ดินแดนแห่งประชาธิปไตยแห่งแรก คือบริเวณหุบเขากรีกและชายฝั่งทะเลเมดิเตอเรเนียนอันเป็นที่ตั้งของบรรดานครรัฐกรีกทั้งหลาย ลักษณะการปกครองแบบประชาธิปไตยคือการมีส่วนร่วมของคนทุกคน ไม่ใช่แค่การมีส่วนร่วมของผู้นำหรืออำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศเป็นของประชาชน ประชาธิปไตยเริ่มแรกของกรีกในขณะนั้นเป็นประชาธิปไตยโดยตรง (Direct Democracy) ได้แก่ การที่ยอมให้พลเมืองชายทุกคนที่บรรลุนิติภาวะ (20 ปี) หรือสามารถจับอาวุธป้องกันประเทศได้มีสิทธิเป็นเจ้าของอำนาจของอธิบดีทุกคน โดยเข้าร่วมเป็นสมาชิกสภาประชาชนซึ่งทำหน้าที่เป็นสถาบันสูงสุดในการแสดงเจตนาของรัฐ การที่นิครรัฐกรีกต่าง ๆ สามารถปฏิบัติระบบประชาธิปไตยโดยตรงได้นั้น เป็นเพราะว่าบรรดานครรัฐแต่ละรัฐมีอำนาจบริเวณไม่กว้างขวาง และจำนวนประชากรไม่มากนัก ไม่มีอุปสรรคแต่อย่างใดในการที่จะให้พลเมืองอายุถึงเกณฑ์ทุกคนมีส่วนร่วมในการประชุมสภาประชาชน¹

ปัจจุบันนี้ระบบประชาธิปไตยโดยตรงแบบกรีกไม่สามารถที่จะนำมาใช้ได้อีกต่อไป เพราะจำนวนประชากรของแต่ละรัฐแต่ละประเทศมีจำนวนมากเกินกว่าที่จะให้โอกาสแก่พลเมืองทุกคนเข้ามามีสิทธิโดยตรงในการวินิจฉัยตัดสินปัญหาของประเทศ ระบบประชาธิปไตยที่ใช้กันอยู่ทุกวันนี้จึงเป็นระบบประชาธิปไตยโดยผู้แทน (Representative Democracy) ได้แก่การให้สิทธิพลเมืองเป็นผู้ลงคะแนนเสียงเลือกผู้แทนราชภูมิเข้าไปทำหน้าที่แทนตัวในรัฐสภา เจตจำนงของรัฐสภาถือว่าเป็นความต้องการของประชาชน

อย่างไรก็ตามในบางประเทศหรือบางรัฐ แม้จะให้ระบบประชาธิปไตยโดยผู้แทนแต่ยังมีการยืนยันอำนาจของประชาชนคือ สงวนอำนาจในการตัดสินใจบางอย่างไว้กับประชาชนโดยวิธีการให้ประชาชนมีอำนาจยับยั้งกฎหมาย (Veto) เสนอเรื่องกฎหมาย (Initiative) แสดงประชามติ (Referendum) และการเลิกตั้ง (Recall)² อาจสรุปได้ว่าประชาธิปไตยในปัจจุบันใช้ในความหมายของประชาธิปไตยโดยผู้แทน (Representative Democracy) หรือประชาธิปไตยโดยอ้อม (Indirect Democracy) ส่วนประชาธิปไตยโดยตรงนั้นสืบสุดลงพร้อม ๆ กับความเจริญเดิบโต

ของสังคมและรัฐ หรือประชาธิปไตยได้แก่การปกครองที่ยอมรับให้พลดเมืองผู้บราโตรนิคิภาวะแล้วออกเสียงเลือกผู้แทนตามกำหนดที่สมควรเสนอ เพื่อผู้แทนจะได้ไปขออภัยหมายผู้แทนเหล่านี้รับผิดชอบต่อปวงชนทั้งหมด ผู้ปกครองนั้นอาจจะมาจากการเลือกตั้งโดยผลเมืองโดยตรงหรือเป็นบุคคลที่ผู้แทนปวงชนมอบความไว้วางใจให้ทำหน้าที่ผู้ปกครอง

ที่กล่าวมานี้เป็นเรื่องราวความเป็นมาของระบบประชาธิปไตยในส่วนที่เกี่ยวกับระบบของการปกครอง ความจริงแล้วเรื่องประชาธิปไตยนี้จะศึกษาเฉพาะในส่วนที่เป็นรูปการปกครองอย่างเดียวจะเป็นการไม่เพียงพอ ทำให้ไม่สามารถทำความเข้าใจถึงปัญหาประชาธิปไตยในสังคมบางสังคมได้ เพราะในบางประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา เป็นที่ยอมรับกันว่า มีรูปแบบการปกครองที่เป็นประชาธิปไตย แต่ทำไม่จึงมีคนอเมริกันบางกลุ่มยังเรียกร้องประชาธิปไตยอยู่ เป็นต้น เรื่องของประชาธิปไตยนั้นจึงมีความหมายจำกัดอยู่เพียงรูปการปกครองเท่านั้น แต่ยังคงคลุมไปถึงอุดมการของสังคม และวิถีชีวิตของคนในสังคมนั้นด้วย

ในบทนี้เป็นการศึกษาเรื่องหลักการประชาธิปไตย และเพื่อให้เข้าใจประชาธิปไตยในขอบเขตที่กว้างขวาง จึงสมควรแยกการพิจารณาเป็น 3 ประเด็นด้วยกัน คือ อุดมการประชาธิปไตย การปกครองแบบประชาธิปไตย และวิถีชีวิตประชาธิปไตย

อุดมการประชาธิปไตย

อุดมการประชาธิปไตยยึดหลักการสำคัญในเรื่องความเสมอภาคและสิทธิเสรีภาพ สิทธิประชาธิปไตยเคารพศักดิ์ศรีของมนุษย์ทุกคนว่ามีความเสมอภาคเท่าเทียมกัน คนทุกคนอย่างน้อยที่สุดก็มีความสามารถในการปกครองตนเอง ด้วยเหตุที่เชื่อว่าความเสมอภาคเป็นเรื่องสำคัญ ประชาธิปไตยจึงยึดมั่นในสิทธิเสรีภาพ เพราะสำคัญมากแก่การปกครองที่มีความเสมอภาค ประทับใจในเรื่องความเสมอภาค อุดมการประชาธิปไตยจึงเน้นเรื่องความเสมอภาคและสิทธิเสรีภาพควบคู่กันไป

สิทธิเสรีภาพ

สิทธิ คืออำนาจอันชอบธรรมหรือความสามารถที่จะกระทำการได้โดยชอบธรรม สิทธิของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลเป็นสิ่งที่ได้รับการยอมรับโดยธรรมเนียมประเพณีหรือกฎหมาย เพราะฉะนั้นอำนาจอันแม้กระหั่งอำนาจของรัฐจะก้าวภายใต้สิทธิของบุคคลไม่ได้ ส่วนเสรีภาพนั้นหมายถึงความมีอิสระในการกระทำการใด ๆ ได้ตามความปรารถนา และมีอิสระจำกัดว่าการกระทำนั้น ๆ ต้องไม่ละเมิดกฎหมายหรือสิทธิของบุคคลอื่น

คนทุกคนมีสิทธิ์ภาคที่จะกระทำการใด ๆ ที่ตนปรารถนาภายใต้แวดวงของกฎหมาย
สิทธิหรือเสรีภาพของเขากฎก้าวท้ายโดยบุคคล นิติบุคคล หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ เขามาตรต
ที่จะร้องขอความยุติธรรมจากศาลได้ ในอดีตนั้นสิทธิและเสรีภาพของบุคคลมักถูกละเลยหรือ^{ไม่ได้รับหลักประกันเพียงพอในบางประเทศ} สิทธิและเสรีภาพอาจมีการยกเว้นอ้างอิงถึงเฉพาะ
ในอาชีวบทนของรัฐธรรมนูญเท่านั้น มิได้ถูกบัญญัติไว้ในมาตรา ซึ่งทำให้ศาลไม่มีอำนาจที่จะ
พิจิกษ์ให้ได้ ปัจจุบันมีแนวโน้มที่จะยึดถือว่ารัฐธรรมนูญที่ยึดหลักประชาธิปไตยจะไม่มีความ
สมบูรณ์หากปราศจากบทบัญญัติเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพของประชาชน

สิทธิและเสรีภาพในระบบประชาธิปไตยนั้นอาจจำแนกออกได้เป็นข้อ ๆ ดังนี้

1. เสรีภาพในการพูด การพินพ และการโฆษณา รัฐประชาธิปไตยโดยทั่วไปอนุญาต
ให้มีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นไม่ว่าจะเป็นการพูด การเขียน ทราบเท่าที่ความที่นำมา
เผยแพร่นั้นไม่หยาบคายลามก หมิ่นประมาท หรือละเมิดสิทธิของบุคคลอื่น เสรีภาพในการ
แสดงความคิดเห็นนี้มีค่าสูงมาก และเชื่อว่าหากยอมให้ทุกฝ่ายแสดงความคิดเห็นอย่างเสรีแล้ว
การขัดแย้งอย่างรุนแรงจะไม่ปรากฏ

2. เสรีภาพในการนับถือศาสนา ศาสนาเป็นเรื่องของการเชื่อถือ คนแต่ละคนยอมมี
สิทธิโดยสมบูรณ์ที่จะเลือกนับถือศาสนาหรือครรภาระในศาสนาหนึ่งศาสนาได้ อย่างไรก็ตาม
เสรีภาพในการนับถือศาสนาไม่ได้หมายความว่า บุคคลสามารถที่จะปฏิเสธกฎหมายของรัฐซึ่ง
ขัดแย้งกับหลักการทางศาสนาของเขา เช่น ศาสนาบางศาสนาถือว่าการเคารพงำดหรือประมา
ของชาติเป็นผิดเป็นบาป แต่การกระทำดังกล่าวเป็นเรื่องที่สอดคล้องกับกฎหมายของบ้านเมือง
รัฐจึงอาจบังคับให้บุคคลที่ถือศาสนาดังกล่าวเป็นประเพณีให้เหมาะสมตามกฎหมายของประเทศ
อย่างไรก็ได้ในบางประเทศที่เคารพเสรีภาพสูง เช่น สหรัฐอเมริกา การหลีกเลี่ยงกฎหมายของ
ประเทศเพราะขัดต่อหลักการของศาสนาได้รับการยอมรับว่าไม่เป็นการกระทำที่ผิดกฎหมาย
ไม่ต้องรับโทษแต่อย่างใด

3. เสรีภาพในการสนับสนุนหรือ反對 บุคคลยอมมีเสรีในการที่จะรวมกลุ่มกัน ซึ่ง
อาจจัดตั้งในรูปสมาคมเพื่อวัตถุประสงค์ใดก็ไม่ขัดต่อกฎหมายก็ได้ อย่างไรก็ตามกลุ่มหรือสมาคม
ที่จัดตั้งขึ้นนั้นต้องอยู่ภายใต้กฎหมายที่แห่งกฎหมาย และไม่เป็นอันตรายหรืออุปสรรคต่อผล
ประโยชน์ของสังคมโดยส่วนรวม นอกจากนี้ประชาชนต้องมีเสรีภาพที่จะรวมกลุ่มกันเพื่อเรียก
ร้องให้รัฐบาลดำเนินการเรื่องใดเรื่องหนึ่งได้ทราบเท่าที่การกระทำนั้นเป็นไปอย่างสันติและไม่

เกินเลยของเขตแห่งกฎหมาย เสรีภาพของประชาชนที่จะชุมนุมกันโดยสงบและปราศจากอาชญากรรม จึงต้องได้รับการรับรองและถือกันว่าเป็นสิทธิพื้นฐานในระบบอุปราชาริบป์โดยควบคู่กันไปกับเสรีภาพในการพูด การพิมพ์ และการโฆษณาแสดงความคิดเห็น

4. สิทธิในการทบทวน บุคคลทุกคนมีสิทธิที่จะมีทรัพย์สมบัติเป็นของตนเอง รัฐจะต้องห้ามนำที่ป้องกันภัยอันจะเกิดต่อทรัพย์สินของประชาชนภายใต้รัฐด้วย

5. สิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย หากบุคคลได้ตกเป็นผู้ต้องหาไม่ว่าจะเป็นคดีแพ่งหรืออาญา บุคคลนั้นมีสิทธิที่จะได้รับทราบข้อหาจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ รวมตลอดถึงการได้รับทราบสิทธิที่จะสามารถกระทำการได้ เช่น ขอพนักงานความเพื่อรับคำปรึกษา หรือผลัดการให้การ ที่สำคัญที่สุดคือ บุคคลจะต้องไม่ถูกลงโทษถึงแก่ชีวิต เสียอิสรภาพ หรือเสียทรัพย์สินโดยปราศจากการพิจารณาตามขั้นตอนการแห่งกฎหมาย

6. สิทธิส่วนบุคคล สิทธิมูลฐานที่ถือเป็นสิทธิส่วนบุคคลมีหลายประการ เช่น เสรีภาพในร่างกาย การไปไหนมาไหน การเลือกประกอบอาชีพฯ นอกจากนี้ การสมรส การหย่าร้าง ความสัมพันธ์ในครอบครัว เหล่านี้ล้วนเป็นสิทธิส่วนบุคคลทั้งสิ้น บุคคลทุกคนยอมมีเสรีภาพครรภ์เท่าที่ไม่ขัดต่อกฎหมาย

อย่างไรก็ตาม ในบางวาระเมื่อเกิดสถานการณ์ฉุกเฉินที่เป็นภัยต่อความสงบและมั่นคงของรัฐหรือyan สงเคราะห์ รัฐอาจละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลได้ โดยอาศัยอำนาจตามกฎอัยการศึกหรือประกาศภาวะฉุกเฉิน ถือว่าการละเมิดนั้นกระทำการโดยความจำเป็นเพื่อผลประโยชน์ของรัฐหรือสังคมโดยส่วนรวม

ความเสมอภาค

ความเสมอภาคเป็นหลักการที่สำคัญอีกประการหนึ่งของอุดมการประชาริบป์โดย เพราะประชาริบป์โดยถือว่าคนทุกคนมีความเท่าเทียมกันเป็นส่วนหนึ่งของรัฐเหมือนกัน ความเสมอภาคในระบบประชาริบป์โดยนี้อาจจำแนกออกได้เป็น 5 ประการด้วยกัน คือ

1. ความเสมอภาคทางการเมือง ได้แก่การที่บุคคลทุกคนมีสิทธิที่จะเข้าร่วมในกิจกรรมการเมืองเท่า ๆ กัน เช่น การออกเสียงเลือกตั้งเมื่ออายุถึงเกณฑ์ เสียงของแต่ละคนนับค่าเท่ากัน ความเสมอภาคทางการเมืองนี้รวมถึงสิทธิที่จะสมัครเข้ารับเลือกตั้งด้วย เมื่อคุณภาพและวัย đủes คุณลักษณะตามที่กำหนดไว้

2. ความเสมอภาคต่อการปฏิบัติของกฎหมาย ในระบบประชาริบป์โดยนี้ คนทุก

คนท้องได้รับการปฏิบัติต่ำภูมายอย่างเสมอภาคกัน หมายความว่า บุคคลจะได้รับการคุ้มครองจากกฎหมายโดยเท่าเทียมกัน เมื่อกระทำการใดจะต้องใช้กฎหมายเดียวกัน การลงโทษอย่างเดียวกัน และถ้าได้รับเหตุอันควรประਸีด์ควรได้รับเช่นเดียวกัน

3. ความเสมอภาคในโอกาส สังคมประชาธิปไตยต้องเป็นสังคมที่เปิดโอกาสให้แก่ คนทุกคนในสังคมโดยเท่าเทียมกัน คนทุกคนต้องได้รับโอกาสที่จะใช้ความสามารถของเขาร่วมในการศึกษาหรือประกอบธุรกิจงาน โอกาสที่จะแสวงหาเพื่อความเจริญก้าวหน้าของการดำเนินชีพหรือการเลื่อนสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมของเขามาเอง

4. ความเสมอภาคทางเศรษฐกิจ ความเสมอภาคทางเศรษฐกิจนั้นไม่ได้หมายถึงการที่ทุกคนจะต้องมีรายได้เท่าเทียมกัน เพราะเป็นเรื่องที่เกิดหรือทำได้ยาก แต่อาจหมายถึงสภาพความใกล้เคียงกันในฐานะทางเศรษฐกิจ มีการกระจายรายได้ (Income Distribution) ที่เป็นธรรมเพื่อมิให้ช่องว่างระหว่างชนชั้นมากนัก เพราะถ้าอำนาจทางเศรษฐกิจตกอยู่ในกลุ่มคนส่วนน้อยแล้ว ย่อมส่งผลให้คนกลุ่มนั้นมีโอกาสที่จะมีอำนาจทางการเมืองสูงกว่าคนอื่น และอาจทำให้มีการใช้อำนาจเพื่อประโยชน์ของคนส่วนน้อยแทนที่จะเน้นผลประโยชน์ของคนส่วนใหญ่ตามระบบประชาธิปไตย นอกจากนี้ในสังคมประชาธิปไตยแต่ละบุคคลควรจะมีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ (Economic Security) พอกสมควร เพราะถ้าปราศจากความมั่นคงทางเศรษฐกิจคือมีรายได้เพียงพอในการดำเนินชีพแล้ว เป็นการยกทิรระบบประชาธิปไตยจะดำเนินไปในลักษณะประชาธิปไตย เนื่องจากคนในสังคมต้องกังวลในเรื่องหาเลี้ยงปากเลี้ยงห้องไม่มีเวลาหรือโอกาสที่จะสนใจความเป็นไปของบ้านเมือง เป็นเหตุให้การใช้จ่าย ณ ญาณทางการเมืองขาดคุณภาพ

5. ความเสมอภาคทางสังคม คนทุกคนจะต้องได้รับการเคารพว่า ความเป็นคนนั้น เป็นศักดิ์ศรีเท่าเทียมกัน หมายถึงว่าจะต้องไม่มีอุปสรรคของปัลลอมเป็นเครื่องกีดขวางการคุ้ม庇 สมาคมระหว่างคนรวยกับคนจนหรือคนต่างด้วยเชื้อพันธุ์ กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ไม่ควรให้ความแตกต่างทางเศรษฐกิจและสังคมมาเป็นเครื่องกำหนดให้บุคคลหนึ่งเหนือกว่าอีกบุคคลหนึ่ง ควรคิดว่า คนทุกคนเท่าเทียมกัน ในฐานะของความเป็นมนุษย์เหมือนกัน

อุดมการประชาธิปไตยที่เชิดชูเรื่องความเสมอภาคและสิทธิเสรีภาพนี้เองที่ทำให้มีการเรียกร้องหรือต่อสู้เพื่อให้ได้มาซึ่งประชาธิปไตยที่แท้จริงในสังคมบางสังคมที่หลายคนเห็นว่าเป็นประชาธิปไตยแล้ว ผู้ที่เรียกร้องนั้นเห็นว่าในสภาพความเป็นจริงคนทุกคนยังไม่เสมอภาคกัน และเมื่อไม่เสมอภาคกันอย่างแท้จริงแล้วสิทธิเสรีภาพของแต่ละคนย่อมไม่เท่ากันไปด้วยในประเทศที่ยอมรับกันว่าเป็นประชาธิปไตยแล้ว เช่น สหรัฐอเมริกาหรืออังกฤษ ในประเทศไทย

นั้น ๆ ก็ยังมีข้อบกพร่องในทางการเมือง แต่ท่านต้านสังคมและเศรษฐกิจชี้ว่าไม่มีความเสมอภาคและสิทธิเสรีภาพที่ไม่เท่ากัน ดังนั้นโอกาสของผู้ที่ยากจนและการศึกษาต่อไปจะเป็นไปไม่ได้ ทำให้อำนาจการเมืองอยู่ในกลุ่มคนมีอำนาจมากกว่า “ถ้าประเทศไทยต้องการจะทำให้ประชาธิปไตยมีความหมายและเป็นประชาธิปไตยที่ดีต้องการให้ประชาชนได้รับสิทธิ์ที่แท้จริงแล้ว ก็จะต้องเน้นเรื่องความเสมอภาคทางด้านสังคมและเศรษฐกิจด้วย”³

การปกครองแบบประชาธิปไตย

การปกครองที่เป็นประชาธิปไตย คือ รูปการปกครองที่มีอิสระจากการบริหารเป็นของปวงชนไม่ว่าจะเป็นระบอบประชาธิปไตยแบบประธานาธิบดี (Presidential Democracy) หรือแบบรัฐสภา (Parliamentary Democracy) ถ้าอีกน้ำหนึ่งสุดในการกำหนดการปกครองอยู่ที่ประชาชนแล้วก็เป็นการปกครองแบบประชาธิปไตยทั้งสิ้น ประเทศไทยที่เป็นประชาธิปไตยนั้น จำเป็นต้องมีรัฐธรรมนูญซึ่งอาจเป็นรัฐธรรมนูญแบบลายลักษณ์อักษรหรือไม่ลายลักษณ์อักษร ก็ได้ เพราะประชาธิปไตยคือการปกครองโดยกฎหมาย (Rule by law) อย่างไรก็ตามรัฐธรรมนูญนั้นเป็นเพียงภารกิจของการปกครองไม่ใช่เครื่องหมายแสดงความเป็นประชาธิปไตย เพราะฉะนั้น การที่ประเทศไทยมีรัฐธรรมนูญจึงมิได้หมายความว่ารูปการปกครองของประเทศไทยเป็นประชาธิปไตย เพราะบางประเทศเช่น สหภาพโซเวียต สาธารณรัฐประชาชนจีน ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันว่ามีระบบการปกครองแบบเบ็ดเสร็จต่างก็มีรัฐธรรมนูญเช่นเดียวกับประเทศไทยเสรีนิยมอีนั้น เมื่อนحن กการที่จะพิจารณาว่าประเทศไทยเป็นประชาธิปไตยหรือไม่จึงต้องดูว่ารัฐธรรมนูญของประเทศไทยนั้นกำหนดให้ประชาชนเป็นเจ้าของอีกน้ำหนึ่ง

ลักษณะสำคัญของการปกครองแบบประชาธิปไตยอาจศึกษาตามดังนี้

รัฐบาล

ลักษณะของรัฐบาลที่เป็นประชาธิปไตยที่น่ามากล่าวอ้างกันอุ่นใจ ๆ คือ ว่าทุกของท่านอาบรากิม ลินคอล์น (Abraham Lincoln) อดีตประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกาผู้ล่วงลับไปแล้ว ซึ่งให้หมายไว้ว่า “รัฐบาลประชาธิปไตยคือ รัฐบาลของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน” ค่ากล่าวนี้อาจขยายความได้ดังนี้

รัฐบาลของประชาชน หมายถึงการที่ประชาชนอยู่ในฐานะเป็นเจ้าของรัฐบาล คือ มีส่วนร่วมในการกำหนดผู้ที่จะเป็นผู้ปกครอง สามารถเปลี่ยนแปลงผู้ปกครองได้ถ้าผู้ปกครองไม่บริหารเพื่อประโยชน์ส่วนของประชาชนโดยส่วนรวม รัฐบาลของประชาชนอาจขยายความถึง ความผูกพันของประชาชนที่มีต่อระบบของการปกครอง ความรู้สึกว่าตนเป็นเจ้าของทำให้อาจ ใส่ในกิจกรรมบ้านเมือง ใช้สิทธิทางการเมืองเข้า ลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง เป็นต้น รัฐบาลของ ประชาชนจะต้องมาจากการสนับสนุนหรือเลือกตั้งของประชาชนนั่นเอง

รัฐบาลโดยประชาชน หมายความว่าประชาชนหรือพลเมืองทุกคนมีสิทธิที่จะเป็นผู้ ปกครองถ้าหากได้รับเสียงสนับสนุนจากประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ การเป็นผู้ปกครอง หรือผู้แทนราษฎรต้องไม่ถูกจำกัดให้อยู่ในแวดวงของชนชั้นหรือกลุ่มชนหนึ่งโดยเฉพาะ ต้อง มีการเปิดโอกาสให้คนทุกคนโดยเท่าเทียมกัน ในทางปฏิบัติแม้ว่าจะมีการกำหนดคุณลักษณะ ภูมิปัญญา ประการสำหรับผู้จะเข้ามาเสนอตัวทำหน้าที่เพื่อความเหมาะสม แต่การกำหนดหลัก- เกณฑ์เหล่านั้นไม่ถือว่าเป็นการกีดกันสิทธิของบุคคลที่ประธานาธิบดีจะเป็นผู้ปกครองหรือทำงาน ให้ปวงชน ถ้าคุณสมบัติที่กำหนดขึ้นนั้นเป็นคุณสมบัติที่ไม่เกินความสามารถที่จะแสวงหาหรือ ทำให้สำเร็จได้

รัฐบาลเพื่อประชาชน หมายความว่ารัฐบาลหรือคณะบุคคลที่ขึ้นปกครองประเทศ นั้น จะต้องมีจุดประสงค์เพื่อความผาสุขของปวงชน และพยายามที่จะบริหารสังคมให้ดำเนิน ไปตามวิถีที่กำหนดไว้เพื่อบรรลุถึงจุดหมายนั้น ในระบบประชาธิบัติไทยจะต้องมีการกำหนด ภาระในการดำรงตำแหน่งของผู้ปกครอง เพื่อจะได้เป็นหลักประกันว่าผู้ปกครองจะต้องปกครอง เพื่อประชาชน หากผันแปรจากจุดหมายนี้ ประชาชนจะได้มีโอกาสเปลี่ยนผู้ปกครองผ่านทาง การเลือกตั้งเมื่อวาระของการดำรงตำแหน่งสิ้นสุดลง

หลักการรัฐบาลของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน เป็นหลักการที่ใช้ รัฐวิริยา ที่ปกครองอยู่เป็นประชาธิบัติหรือไม่ การที่รัฐบาลจะได้รับการยอมรับว่าเป็น ประชาธิบัติไทยนั้นจะต้องมีลักษณะครบถ้วน 3 ประการ คือ เป็นรัฐบาลที่ได้รับการเลือกตั้งจาก ประชาชน การเลือกตั้งนั้นเปิดโอกาสให้ทุกคนมีสิทธิเสนอตัวเข้ารับเลือกตั้ง และรัฐบาลนั้น มี ภาระในการดำรงตำแหน่งไม่นานจนเกินไป รัฐบาลที่เป็นประชาธิบัติจะมีเพียงลักษณะใด ลักษณะหนึ่งเพียงประการเดียวหรือสองประการไม่ได้ จะต้องมีครบถ้วนสามลักษณะ

การเลือกตั้ง

การเลือกตั้งเป็นองค์ประกอบสำคัญของระบบประชาธิปไตย เพราะผลของการเลือกตั้งจะตัดสินว่า บุคคลหรือกลุ่มบุคคลใดได้รับความไว้วางใจจากประชาชนให้เป็นผู้ปกครองประเทศประชาธิปไตยจำเป็นต้องมีการเลือกตั้ง เพื่อเปิดโอกาสให้บุคคลสามารถเสนอตัวเข้ารับใช้ส่วนรวมโดยการสมัครรับเลือกตั้ง และเปิดโอกาสให้พลาเมืองใช้สิทธิในการที่จะเลือกบุคคลที่ตนต้องการให้เป็นผู้ปกครองหรือเป็นผู้ใช้สิทธิเป็นปากเสียงแทนคนในส่วน

การเลือกตั้งเพียงอย่างเดียวไม่ใช่สิ่งแสดงความเป็นประชาธิปไตย เว้นไว้เสียแต่ว่า การเลือกตั้งนั้นเป็นโดยถูกต้องตามลักษณะของความเป็นประชาธิปไตย โดยปกติแล้วในระบบประชาธิปไตยการเลือกตั้งต้องมีอย่างสม่ำเสมอ มีวาระแน่นอนว่าจะมีการเลือกตั้งเมื่อใดบ้าง เพื่อบังคับไม่ให้มีการผูกขาดการใช้อำนาจปกครอง ซึ่งอาจเป็นสาเหตุที่ทำให้มีการใช้อำนาจไปในทางอันที่มิใช้ความผิดชอบหรือผลประโยชน์ของประชาชนโดยส่วนรวม

การเลือกตั้งในระบบประชาธิปไตยต้องให้สิทธิกับพลเมืองทุกคนโดยเสมอภาคกัน หมายถึงว่าเสียงของทุกคนมีค่าเท่ากันไม่ว่าจะมีฐานะทางสังคมและเศรษฐกิจแตกต่างกันเท่าไร ก็ตาม ในทางปฏิบัตินั้นอาจมีความแตกต่างกันบ้าง เช่น คนที่อยู่ในเขตเลือกตั้งหนึ่งอาจจะเลือกผู้แทนได้จำนวนมากกว่าผู้ที่อยู่ในอีกเขตเลือกตั้งหนึ่ง การแตกต่างกันเช่นนี้ไม่ถือว่าผิดลักษณะประชาธิปไตย เพราะเป็นเรื่องเกี่ยวกับสัดส่วนจำนวนประชากรในเขตเลือกตั้งที่มีจำนวนไม่เท่ากัน อย่างไรก็ตามบุคคลที่อยู่ในเขตเลือกตั้งเดียวกันนั้นจะมีสิทธิเลือกผู้แทนได้จำนวนเท่ากัน

ในระบบประชาธิปไตยการมีสิทธิเลือกตั้งเพียงอย่างเดียวซึ่งไม่เป็นการเพียงพอ ต้องมีหลักประกันในการใช้สิทธินั้นด้วยว่า สามารถใช้ได้อย่างเสรีเต็มที่ และมีโอกาสเลือกสรรตัวบุคคลจริง ๆ เพราะฉะนั้น บางประเทศ เช่น สหภาพโซเวียตแม้จะมีการเลือกตั้งโดยสม่ำเสมอ และให้สิทธิแก่พลเมืองทุกคนอย่างเสมอภาคกัน จึงไม่อาจอ้างได้ว่าเป็นประชาธิปไตยแบบตะวันตก เพราะในความเป็นจริงแล้วประชาชนไม่มีเสรีในการเลือก แต่ละบุคคลจะต้องเลือกบุคคลที่ทางพรรคส่งเข้าสมัครรับเลือกตั้งเท่านั้นการลงคะแนนให้กับผู้อื่นที่มิได้ส่งขึ้นมาโดยพรรคอนาคต์ได้แต่ไม่เกิดผลอันใด ผู้ที่พรรคอนาคต์ได้รับการเลือกตั้ง ถ้าไม่ได้รับการแต่งตั้งเป็นผู้สมัครโดยพรรคอนาคต์จะไม่มีโอกาสปราศจากชื่อบัตรเลือกตั้ง และไม่มีโอกาสที่จะได้รับเลือก

ในประเทศไทยเป็นประชาธิปไตย จะต้องมีหลักประกันสำหรับผู้สมัครรับเลือกตั้ง และผู้ใช้สิทธิลงเสียง ผู้สมัครจะต้องสามารถโฆษณาแนวโน้มของตนหาเสียงได้โดยเสรีไม่ถูกกลั่นแกล้ง และประชาชนผู้มีสิทธิออกเสียงสามารถเลือกผู้สมัครได้อย่างเสรีจริง ๆ คือต้องมีการลงคะแนนแบบลับ (Secret Ballot) และมีหลักประกันเพียงพอที่จะไม่ให้ผู้อื่นล่วงรู้ว่า ผู้ลงคะแนนลงเสียงให้กับผู้ใด ทั้งนี้เพื่อป้องกันการใช้อิทธิพลข่มขู่ให้ลงคะแนนตามความประสงค์ของผู้อื่น

นอกจากนี้ การให้ความสะดวกในการไปใช้สิทธิลงคะแนนก็เป็นเรื่องสำคัญเช่น การจัดหน่วยเลือกตั้งให้เพียงพอ วางแผนการป้องกันไม่ให้มีการหน่วงเหนี่ยวเกิดกันไม่ให้บุคคลไปใช้สิทธิลงคะแนน เป็นต้น เรื่องการให้ความสะดวกนี้นับเป็นเรื่องสำคัญไม่น้อย หากต้องการให้การใช้เสรีภาพในการเลือกตั้งเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ บริสุทธิ์ด้วยธรรมเป็นประชาธิปไตยอย่างแท้จริง

การปกครองโดยเสียงข้างมาก

ระบบประชาธิปไตยเป็นระบบที่เชื่อถือความสามารถของมนุษย์ว่าเป็นสัตว์โลกที่มีเหตุผล และเคารพในศักดิ์ศรีของมนุษย์ว่าสามารถที่จะปกครองหรือคุ้มครองตนเองได้ เมื่อคนเข้ามาร่วมกันอยู่เป็นสังคมจึงควรให้เขามีสิทธิมีเสียงมีส่วนร่วมในการกำหนดความเป็นไปและกิจกรรมของสังคมที่เข้าอาศัยอยู่ กฎหมายหรือมาตราการที่จะปกครองสังคมจะต้องเป็นสิ่งที่คนในสังคมนั้นยอมรับ และบัญญัติหรือกำหนดกฎหมายที่ขึ้นเองทั้งสิ้น ในปัจจุบันนี้การมีส่วนร่วมได้แก่การที่ให้สิทธิประชาชนทุกคนลงคะแนนเสียงเลือกผู้แทนจำนวนหนึ่งเข้าไปทำหน้าที่เป็นปากเสียงแสดงความคิดเห็นแทนประชาชนทั้งหมดในสภานา

แม้ว่าในทางปฏิบัติจะมีการกำหนดจำนวนผู้ที่เข้ามาทำหน้าที่เป็นผู้แทนในสภา ซึ่งถือเป็นสถาบันที่แสดงเจตนาที่ต้องสูงสุดของประชาชนไว้ไม่มากนักก็ตาม แต่ผู้แทนแต่ละคนจะมีทรงคุณะไปในทางเดียวกันหมดในทุกเรื่องย่อมเป็นไปไม่ได้ ดังนั้นหลักการที่จะใช้คัดเลือกว่า ทรงคุณะได้เป็นทรงคุณะที่ถูกต้องสมควรนำไปปฏิบัติจึงต้องยึดหลักเสียงข้างมาก ทรงคุณะได้เป็นทรงคุณะที่สอดคล้องกับความต้องการหรือได้รับการสนับสนุนจากเสียงข้างมากของผู้แทน ราษฎร์จะถูกยึดถือว่าชอบธรรม เพราะฉะนั้นระบบประชาธิปไตยจึงเป็นการปกครองโดยเสียงข้างมาก ทั้งนี้โดยการพิจารณาคุณทุกคนมีศักดิ์ศรีใช้วิจารณญาณตัดสินใจด้วยความเที่ยงธรรม และชอบด้วยเหตุผล

การปักครองโดยเสียงข้างมากหมายความว่า บุคคลที่ประกอบกันขึ้นเป็นรัฐบาลนั้น ต้องไม่ได้รับเลือกตั้งจากราษฎรโดยตรงแล้ว ก็ต้องเป็นคณะบุคคลที่ได้รับการยอมรับจากเสียงข้างมากของผู้แทนที่ได้รับเลือกตั้งขึ้มมา การอุทกฤษฎ์หมาย การวินิจฉัยปัญหานโยบายต่างๆ ต้องเป็นไปตามความเห็นชอบของเสียงข้างมากของผู้แทน ซึ่งการกระทำเช่นนี้ถือว่าเป็นการสนองต่อความต้องการและสอดคล้องกับเสียงข้างมากของมหาชนอีกด้วย

อย่างไรก็ตามระบบอุดมประชาธิปไตยมิได้มายความเพียงการยึดหลักเสียงข้างมากเท่านั้นจะต้องมีหลักประกันสำหรับเสียงข้างน้อยด้วย หลักประกันนั้นหมายถึง การที่สิทธิขึ้นพื้นฐานของเสียงข้างน้อยจะต้องได้รับการเคารพเสียงข้างมากจะละเมิดหรือก้าว่าก่ายสิทธิของเสียงข้างน้อยไม่ได้ นอกจากนี้ความเห็นหรือการศนุนเทศ์เสียงข้างน้อยจะต้องได้รับการรับฟัง เพราะในระบบอุดมประชาธิปไตยนั้นต้องเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายหรือผู้มีความคิดเห็นแตกต่างได้เผยแพร่การศนุนเทศ์หรือแนวความคิดของเขากa เพราะการลงมติเพื่อหาทราบที่เสียงข้างมากสนับสนุนนั้นจะยุติธรรม และเชื่อถือได้ว่าถูกต้อง ก็ต่อเมื่อทุกฝ่ายได้รับโอกาสในการเสนอทราบและเหตุผลของตน สู่การรับฟังของผู้ที่จะใช้วาระณญาณตัดสินใจแล้ว

ทราบหรือความคิดเห็นที่ปราบัยต่อเสียงข้างมากหรือตกลงเป็นเสียงข้างน้อยนั้น ไม่ได้มายความว่าจะต้องสูญหายไปโดยสิ้นเชิง แต่อาจจะกลับเป็นทราบที่ได้รับการยอมรับหรือเสียงข้างมากในโอกาสต่อไป เพราะความถูกต้องในสมัยหนึ่งอาจไม่ใช่ความถูกต้องในอีกสมัยหนึ่งก็ได้ ดังนั้นการเผยแพร่ทราบที่เสียงข้างน้อยเพื่อหาพัฒนาสนับสนุนหาโอกาสที่จะกล้ายเป็นเสียงข้างมากจึงเป็นเรื่องธรรมดานในสังคมประชาธิปไตย จะต้องไม่มีมาตรการสกัดกั้นการเผยแพร่ทราบที่หรือความคิดเห็น จะต้องมีหลักประกันในการให้สิทธิเสรีภาพในการพูด พิมพ์ และโฆษณาแก่ทุกคนในสังคมตามสมควร

วิถีชีวิตประชาธิปไตย

การที่ประเทศใดหรือสังคมใดจะเป็นประชาธิปไตยได้นั้น ไม่ใช่เพียงแต่ว่ามีระบบการเมืองเป็นประชาธิปไตยเท่านั้นเป็นใช่ได้ ความจริงแล้วอุปนิสัยของคนในสังคมและวิถีดำเนินชีวิตประจำวันต้องมีลักษณะเป็นประชาธิปไตยด้วยจึงจะมีส่วนช่วยเหลือเลี้ยงระบบประชาธิปไตย ทางการเมืองให้ใบบุญลัษฎากรไว้ได้

ลักษณะของวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยนั้นอาจจำแนกเป็นข้อ ๆ ได้ดังนี้

1. เกរภาพเหตุผลมากกว่าบุคคล คณในสังคมประชาธิปไตยจะต้องเป็นผู้ที่เกຽวกับเหตุผล

มากกว่าตัวบุคคลคือ “ไม่ครบทราบในบุคคลใดถึงขั้นปูชนียบุคคล” ไม่ว่าคน ๆ นั้นจะคิดอ่านหรือมีที่รับคนอย่างไรเป็นเห็นดีเห็นงามว่าถูกต้องไปเสียหมด จะต้องยอมรับว่าคนทุกคนมีสติปัญญาและเหตุผลในวงจำกัด อาจจะมีที่รับคนที่ถูกต้องในเรื่องหนึ่งและไม่ถูกต้องอีกเรื่องหนึ่งได้ จะต้องไม่เคร่งครัดเรื่องระบบอาวุโส (Seniority) มากนัก ผู้ที่อาวุโสจะต้องมีการรับฟังผู้ที่เยาวกว่าบ้าง อย่าเชื่อว่า “อาบน้ำร้อนมาก่อน” แล้วต้องถูกกล่าวเสมอไป เพราะในบางครั้งความคิดที่ดีอาจเป็นของผู้อ่อนอาวุโสกว่าก็ได้ ประชาธิปไตยจะดำเนินไปด้วยศักดิ์ศรีเมื่อมีการรับฟังความคิดเห็นของทุกฝ่ายเพื่อค้นหาเหตุผลและความถูกต้องที่แท้จริงนั่นเอง เพราะเหตุผลเท่านั้นที่จะชาร์โลงให้ประชาธิปไตยดำเนินไปได้ ประชาธิปไตยเชื่อว่ามนุษย์เป็นสัตว์ที่มีเหตุผล จะยอมปฏิบัติตามถ้าจำนวนต่อเหตุผลของผู้ที่มีความคิดไม่เหมือนกัน

2. รู้จักการประนีประนอม (Compromise) ผู้ที่เลื่อมใสในประชาธิปไตยจะต้องรู้จักยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นไม่ดึงดันแต่ความคิดของตนเป็นสำคัญ มีช่องทางใดที่จะประสานความคิดของตนให้สอดคล้องหรืออะซุ่มอสุยกับที่รับคนอื่นได้ย้อมทำเพื่อนำองค์ความขัดแย้งอย่างรุนแรง “ไม่ยึดมั่นในความคิดของตนอย่างไม่ยอมผ่อนปรนแก้ไขและต้องใช้เหตุผลให้มากที่สุดในการตัดสินปัญหาต่าง ๆ การรู้จักประนีประนอม คือการยอมรับการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งโดยสันติวิธี ผู้ที่มีจิตใจเป็นประชาธิปไตยต้องไม่นิยมการแก้ไขปัญหาโดยวิธีรุนแรง เพราะ “ปรัชญาประชาธิปไตยโดยพื้นฐานไม่บรรลุนาให้มีการใช้กำลัง และการล้มล้างด้วยวิธีการรุนแรง เพราะถ้ามีการใช้กำลังและความรุนแรงแล้ว ก็แสดงให้เห็นว่ามนุษย์ไม่มีหรือไม่ใช้เหตุผล ซึ่งก็ขัดกับหลักความเชื่อขั้นมูลฐานของประชาธิปไตยที่เชื่อว่ามนุษย์มีเหตุผล”⁴

3. มีระเบียบวินัย สังคมประชาธิปไตยจะดำเนินไปได้ดีคันในสังคมจะต้องเป็นผู้ที่มีระเบียบวินัย “ปฏิบัติตามกฎหมายบ้านเมืองอย่างสม่ำเสมอ และช่วยทำให้กฎหมายของบ้านเมืองมีความศักดิ์ศิริโดยไม่ยอมให้ผู้ใดมาละเมิดตามอำเภอใจ”⁵ ถ้ามีความรู้สึกว่ากฎหมายที่ใช้อยู่ไม่เป็นธรรมก็ต้องหาทางเรียกร้องให้มีการแก้ไขกฎหมายนั้น มิใช่ฝ่าฝืนไม่ยอมรับ เพราะถ้าคนบางคนละเมิดกฎหมายได้คันอื่นก็ยอมทำได้เร็นเดียวกัน สังคมที่จะอลเวงหากกฎหมายติดกันเป็นหลักไม่ได้ ประชาธิปไตยเป็นสังคมที่บูชาสิทธิและเสรีภาพก็จริง แต่การอ้างสิทธิเสรีภาพนั้นต้องมีความระมัดระวังให้อยู่ภายใต้ขอบเขตของกฎหมาย การใช้สิทธิเสรีภาพเกินขอบเขตจะละเมิดหรือก้าวเข้าไปในสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น หรือทำให้เกิดความไม่สงบในสังคมย่อมเป็นสิ่งที่มีข้อบกพร่องและไม่ควรปฏิบัติอย่างยิ่ง เพราะสังคมที่ไม่มีการจำกัดในเรื่องสิทธิเสรีภาพเหล่านั้น

ทำให้สังคมประชาธิปไตยไม่ แต่เป็นสังคมอนาร์กี้ (Anarchy) เป็นสภาวะที่เปรียบเสมือนไม่มีรัฐบาล ไม่มีกฎหมาย ไร้ระเบียบวินัยทางสังคมโดยสิ้นเชิง ทุกคนสามารถทำอะไรได้ตามใจชอบ สังคมแทบที่จะสงบสุขลับจะอ่อนไหวง่ายเหมือนบ้านเมืองไม่มีป้อมไม่มีแปะ สังคมประชาธิปไตยจะดำเนินไปด้วยตัวเอง คนในสังคมจึงจำเป็นต้องมีระเบียบวินัย

4. มีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม (Public Spilit) ความรับผิดชอบต่อส่วนรวมจะเกิดขึ้นจากความรู้สึกของคนในสังคมว่า ตนเป็นเจ้าของประเทศและประเทศเป็นของคนทุกคน การประพฤติตามให้เป็นผลเมืองดีได้แก่ การช่วยกันรักษาสมบัติของส่วนรวมหรือสมบัติของสาธารณะ ลักษณะเช่นนี้มากสืบเนื่องมาจากการสำนึกรักใคร่กันที่ว่า ตนได้รับการศึกษา สามารถทำงาน เลี้ยงชีพ และดำรงชีวิตอยู่ได้ ก็ เพราะสังคมอันเป็นส่วนรวมของคนทุกคน ตั้งนั้นจึงต้องมีหน้าที่ทำประโยชน์ให้เป็นการตอบแทน

อย่างไรก็ตามในเรื่องวิธีชีวิตที่เป็นประชาธิปไตยนี้ ถ้าแยกแยะเป็นประเด็นปลดปล่อยตัวก็อาจหินยกมาได้อีกมาก เช่น ต้องเป็นคนหนักแน่นไม่ทุบตา มีทรัพย์สินที่ดีต่อคนอื่น ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น รู้แพ้ รู้ชนะ เป็นต้น ลักษณะ 4 ประการข้างต้นเป็นเพียงลักษณะที่เห็นว่าสำคัญของการที่จะมีวิธีชีวิตสนับสนุนระบบประชาธิปไตย

ความสั่งท้าย

จากการแยกแยะอธิบายที่ลักษณะการประชาธิปไตยมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าการที่สังคมใดจะเป็นประชาธิปไตยได้นั้นไม่ใช่เป็นสิ่งที่ง่ายนัก ไม่ใช่เพียงแค่มีระบบการเมืองเป็นประชาธิปไตย สังคมนี้จะกลายเป็นสังคมประชาธิปไตยขึ้นมา ความจริงแล้วอุดมการและวิธีดำเนินชีวิตของคนในสังคมรวมทั้งบรรยากาศอื่น ๆ ของสังคมจะต้องมีลักษณะสอดคล้องกับประชาธิปไตยด้วย จึงจะมีส่วนช่วยเหลือเลี้ยงระบบประชาธิปไตยทางการเมืองให้พูดลั่นสั่นไหวไปได้ ไม่ใช่เพียงแค่มีรัฐธรรมนูญ มีการเลือกตั้ง แล้วก็ถือเป็นประชาธิปไตย เพราะนั้นเป็นเพียงลักษณะหนึ่งของประชาธิปไตยเท่านั้น ถ้าหากมีประชาธิปไตยทางการเมือง แต่คนในสังคมไม่มีหลักประกัน เกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพขาดความเสมอภาค สังคมนั้นก็ยังขาดอุดมการประชาธิปไตย ซึ่งอาจส่งผลให้แม้การเมืองจะเปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมก็จริง แต่ถูกผูกขาดอยู่เฉพาะคนส่วนน้อยที่มีโอกาสเหนือกว่าคนส่วนใหญ่ของสังคมเท่านั้น นอกจากนี้ถ้าวิธีการดำเนินชีวิตของคนมิได้มีลักษณะประชาธิปไตยแล้ว ประชาธิปไตยทางการเมืองก็ยากจะเกิดขึ้น เพราะเมื่อเกิดขึ้นแล้วก็จะมีความสับสนวุ่นวายเนื่องจากคนในสังคมไม่คุ้นเคยกับวิธีชีวิตแบบประชาธิปไตย

สำหรับประเทศไทยนับแต่เปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 เป็นต้นมา แม้รัฐธรรมนูญทุกฉบับจะประกาศว่า ประเทศไทยปกครองโดยระบบออบประชาธิปไตย แต่ในความเป็นจริงแล้วรัฐธรรมนูญแต่ละฉบับมิได้กำหนดให้ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจอย่างแท้จริง จะเห็นได้จากมักจะมีการกำหนดให้มีสมาชิกสภาประเทกแต่งตั้งเข้าทำงานที่คู่กับสมาชิกสภาที่มาจาก การเลือกตั้งของราษฎร โดยมีสิทธิและหน้าที่ใกล้เคียงกัน ในไทยเมื่อใดมีรัฐธรรมนูญมีการเลือกตั้งก็มักอ้างแล้วว่าเป็นประชาธิปไตยโดยไม่คำนึงว่าประชาธิปไตยทางการเมืองที่แท้จริงนั้นคือการที่ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจอย่างสามารถกำหนดความเป็นไปทางการเมืองได้ ซึ่งถ้ายึดหลักอำนาจเป็นของประชาชนเป็นเครื่องสำคัญสังคมไทยก็จะยังไม่เคยบรรลุถึงความเป็นประชาธิปไตยทางการเมืองเลย สำหรับอุดมการประชาธิปไตยนั้นแม้จะไม่มีหลักฐานยืนยันว่าประชาชนส่วนใหญ่นิยมประชาธิปไตย แต่พอนามานได้จากการแสดงออกของกลุ่มบุคคลต่าง ๆ ว่าต้องการระบอบนี้^๘ แต่ประชาชนส่วนใหญ่ก็เข้าใจอุดมการในแบบของตัวหนังสือมากกว่าการปฏิบัติ นอกจากนี้ความพยายามที่จะผลักดันให้เกิดประชาธิปไตยทางการเมืองขึ้น โดยที่วิธีชีวิตของคนในสังคมส่วนมากยังไม่มีสักษณะเป็นประชาธิปไตย ทำให้ประชาธิปไตยทางการเมืองไม่วิรewanากการไปเท่าที่ควร ต้องสะดุดหยุดชะังกลงเพื่อเริ่มต้นกันใหม่ปอยครั้ง เพราะในความเป็นจริงแล้ว หลักการประชาธิปไตยทั้ง ๓ ทางคือ อุดมการ การปกครอง และวิธีชีวิตจำเป็นที่จะต้องไปด้วยกัน เนื่องจากมีความเกี่ยวพันเป็นปัจจัยการต่อ กัน เพราะฉะนั้นการปกครองไทยจะเป็นประชาธิปไตยขึ้นมาได้นั้น จึงมิใช่อยู่เพียงที่มีรัฐธรรมนูญเป็นประชาธิปไตยเพียงประการเดียว แต่จำเป็นต้องปลูกฝังให้ประชาชนส่วนใหญ่รู้จักและมีอุดมการประชาธิปไตยที่แท้จริงด้วย รวมทั้งมีวิธีการดำเนินชีวิตแบบประชาธิปไตย การปกครองแบบประชาธิปไตยจึงจะมีเสถียรภาพและสามารถสร้างความให้กับสังคม

เชิงอธรรถ

¹ สนใจในรายละเอียดของระบบประชาธิปไตยโดยการของกิจกรรมอ่าน ศุภุม นวลสกุล, บทที่ 2 การเมืองและผู้นำทาง (โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2517) บทที่ 2

² Veito คือสิทธิในการยื่นเรื่องกฎหมาย 'เมื่อสภามงติรับร่างกฎหมายฉบับใดแล้ว จะต้องระบุเห็นชอบ ให้ผลเมื่อถูกอนุมัติ' ให้ผลเมื่อถูกอนุมัติ ให้แก่ กรณีให้ผลเมื่อผู้มีสิทธิออกเสียง เลือกตั้งจำนวนตามที่กำหนดไว้ มิฉะนั้นจะถูกตัดสิทธิออกเสียง เนื่องจากไม่ได้ลงคะแนน แต่หากไม่ได้ลงคะแนนตามที่กำหนดไว้ ไม่ได้รับร่างกฎหมายฉบับนั้นเป็นอันตกไป. Initiative 'ได้แก่ การให้ผลเมื่อผู้มีสิทธิออกเสียง เลือกตั้งจำนวนตามที่กำหนดไว้ ไม่ได้รับร่างกฎหมายต่อสภาก็ต้องได้รับร่างกฎหมายนั้นมาลงประชามติ ให้เสียงส่วนใหญ่เห็นด้วย สภาก็ต้องรับร่างกฎหมายนั้นไปดำเนินการ. Referendum 'ได้แก่ การออกเสียงลงประชามติเพื่อรับรองร่างกฎหมายที่ผ่านการเห็นชอบของสภามแล้ว ส่วนมากนักที่ให้ผลเมื่อผู้มีสิทธิออกเสียงลงประชามติในปัจจุบันการเมืองโดยตรง เป็น การแก้ไขรัฐธรรมนูญ วิธีการนี้ไม่ได้หมายถึงการที่รัฐให้ผลเมื่อลงมติแต่ยังต้อง ในบางครั้งผู้มีสิทธิ เลือกตั้งอาจเข้าชื่อกันจำนวนเท่ากับที่รัฐธรรมนูญกำหนดหรือขอให้นำร่างกฎหมายงบบัญชีที่ได้รับอนุมัติลงประชามติ เนื่องจากอนุมัติในเบื้องต้น ให้ผลเมื่อผู้มีสิทธิออกเสียงลงประชามติในปัจจุบันนี้ก็เป็นอันตกไป. Recall คือการออกเสียงเพื่อถอนผู้แทนราษฎรหรือเจ้าหน้าที่ที่ไม่ได้จากการแต่งตั้งทางการเมืองก่อนที่จะครบ TERM โดยหัวหน้าฝ่ายต่างๆ แห่งรัฐ ให้ผลเมื่อผู้มีสิทธิออกเสียงจำนวนตามที่กำหนดไว้อารச่องขอให้ลงเสียงถอนผู้แทนหรือเจ้าหน้าที่บางคนได้ ผู้ผลเห็นควรออกถอน ให้ผลเมื่อเลือกตั้งหรือแต่งตั้งใหม่แทนผู้ที่ถูกถอน. ญาติ ไหวดี, การปกครองของไทย (เล่ม 2) (โอดี้นส์โตร์, 2519), 8. อุทัย ศรีรัตน์, รัฐศาสตร์ปัจจุบัน (โอดี้นส์โตร์, 2519), 26 - 7.

³ กนก ทองกรรณชาติ, "หลักประชาธิปไตย," ใน ประเทศไทย พันทิษฐ์, (บก.) การเมืองและสังคม (กสทช., ค่ายครร., จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2520), 168.

⁴ อุทัย ศรีรัตน์, ระบบการเมืองเปรียบเทียบ (ประชาธิปไตย, เฟเดิลกา), และหลักวิเคราะห์การเมืองแห่งใหม่ (ไทย-รัฐนาพาณิช, 2519), 15.

⁵ กนก ทองกรรณชาติ, "หลักประชาธิปไตย," ใน ประเทศไทย พันทิษฐ์, (บก.) การเมืองและสังคม, 181.

⁶ นารพัต วีระษัย, และ ศุภุม นวลสกุล, รัฐศาสตร์ทั่วไป (มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2517), 113 และ 129.

⁷ กนก สมวิเชียร, "ประชาธิปไตยในจิตใจ," ใน ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, (บก.), ประชาธิปไตยของชาวบ้าน (สำนักพิมพ์พญาไท, 2516), 25 - 9.

⁸ อุทัย ศรีรัตน์, (บก.) การปกครองและการเมืองไทย. (สำนักพิมพ์ไทยรัฐนาพาณิช, 2521), 139.